

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії

В.С. Мошинський

«28» квітня 2023 року

ПРОГРАМА
фахового іспиту для прийому на навчання
за освітньою програмою підготовки **магістра**
«ПСИХОЛОГІЯ»
зі спеціальності **053 «Психологія»**

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Фаховий іспит за спеціальністю **053 «Психологія»**, освітня програма **«Психологія»** проводиться з метою оцінки рівня професійних знань вступників які здобули певний ступінь вищої освіти, перевірки їх готовності до самостійних узагальнень, вміння аналізувати і вирішувати конкретні завдання відповідно до вимог підготовки магістра.

2. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ФАХОВОГО ІСПИТУ

2.1. Організація фахового іспиту здійснюється відповідно до Положення про приймальну комісію Національного університету водного господарства та природокористування.

2.2. Фаховий іспит проводиться в письмовій формі і складається із 100-ти тестових завдань, кожне з яких містить п'ять варіантів відповіді.

2.3. Порядок нарахування балів при проходженні тестування

Структура тестового завдання	Умови нарахування (2 бали)
1. Питання а) 100% вірна; б) 0% невірна; с) 0% невірна; д) 0% невірна; е) 0% невірна.	Питання містить лише одну вірну відповідь, при виборі якої нараховується 2 бали. При виборі невірного варіанту відповіді завдання оцінюється в 0 балів.

2.4. Якщо в завданні вступник відмітив більше варіантів відповідей, ніж передбачено завданням, то завдання оцінюється в 0 балів.

2.5. Час проведення фахового іспиту складає три астрономічні години.

3. ТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ, ЯКИЙ ВІНОСИТЬСЯ НА ФАХОВИЙ ІСПИТ

ДИСЦИПЛІНА «Загальна психологія»

Тема 1. Поняття про психіку.

Психіка як властивість високоорганізованої живої матерії. Природа і механізми психічних явищ. Подразливість. Чутливість і відчуття, їхні властивості й основні відмінності у порівнянні з подразливістю. Поведінка як процес пристосування до умов зовнішнього середовища. Свідомість як вищий рівень психічного відображення. "Яконцепція" і критичність людини, їхня роль у формуванні поведінки людини. Основні функції психіки. Забезпечення адаптації до умов зовнішнього середовища — інтегративна функція психіки. Загальні проблеми походження психіки людини.

Тема 2. Еволюція психіки: розвиток психіки тварин.

Розвиток психіки тварин. Інстинктивна поведінка тварин і стадія елементарної поведінки. Роль властивостей зовнішніх подразників у формуванні

поведінки тварин, що знаходяться на рівні розвитку елементарної сенсорної психіки. Диференціація органів чутливості. Вузлова нервова система і ланцюгова поведінка тварин. Трубочаста нервова система й ускладнення поведінки тварин. Вчення І.П. Павлова про умовні і безумовні рефлекси. Стадія навичок і предметного сприйняття, її основні особливості. Безумовні рефлекси. Стадія навичок і предметного сприйняття, її основні особливості. Стадія інтелектуальної поведінки. Основні особливості стадії інтелектуальної поведінки.

Тема 3. Походження і розвиток свідомості людини.

Поняття про свідомість. Свідомість як вищий рівень психічного відображення і вищий рівень саморегуляції. Активність і інтенціональність - основні характеристики свідомості.

Рефлексія і мотиваційно-ціннісний характер свідомості. "Я-концепція". Взаємозв'язок розвитку мозку і свідомості людини. Роль праці у формуванні і розвитку свідомості людини.

Концепція О.М. Леонтьєва. Культурно-історична концепція розвитку психіки людини. Протиборство "біологічного" і "ідеального" підходів до рішення проблеми походження свідомості людини.

Поняття про вищі психічні функції в концепції Л.С. Виготського. Складові частини концепції Л.С. Виготського: людина і природа, людина і її власна психіка, генетичні аспекти.

Інтеріоризація.

Фізіологічні основи психіки людини. Будова нервової системи людини. Будова головного мозку. Поняття аналізатора. Будова кори головного мозку. Співвідношення психічних явищ і роботи мозку. Теорія умовно-рефлекторного вчення І.П. Павлова. Основні функціональні блоки мозку, їхній зв'язок із психічними процесами і роль у керуванні поведінкою у теорії О.Р. Лурії. Проблема співвідношення фізіологічних і психічних процесів.

Тема 4. Відчуття.

Загальне поняття про відчуття. Відчуття як чуттєве відображення окремих властивостей предметів. Фізіологічні механізми відчуття. Поняття про аналізатори. Рефлекторний характер аналізатора.

Види відчуттів. Загальне уявлення про класифікації відчуттів. Інтероцептивні, пропріоцептивні і екстероцептивні відчуття. Контактні і дистантні відчуття. Генетична класифікація відчуттів: протопатичні і епікритичні відчуття. Поняття про модальність відчуттів. Класифікація відчуттів по модальності.

Основні властивості і характеристики відчуттів. Властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація. Абсолютна чутливість і чутливість до розрізнення. Абсолютний і відносний пороги відчуттів. Основний психофізичний закон Вебера-Фехнера. Закон Стівенса.

Сенсорна адаптація і взаємодія відчуттів. Поняття про сенсорну адаптацію. Взаємодія відчуттів: взаємодія між відчуттями одного виду, взаємодія між відчуттями різних видів.

Поняття про сенсibiliзацію. Явище синестезії.

Тема 5. Сприймання.

Загальна характеристика сприйняття. Поняття про сприйняття. Взаємозв'язок відчуття і сприйняття. Сприйняття як цілісне відображення предметів. Фізіологічні механізми сприйняття. Рефлекторна основа сприйняття по І.П.Павлову.

Основні властивості і види сприйняття. Основні властивості сприйняття: предметність, цілісність, константність, структурність, усвідомленість, апперцепція, активність. Явище апперцепції. Поняття про ілюзію сприйняття. Свідомість сприйняття. Основні класифікації сприйняття. Класифікація по модальності. Класифікація за формою існування матерії: простір, час, рух.

Сприйняття простору. Просторові властивості предметів: величина, форма предметів, положення в просторі. Фактори, що впливають на особливості сприйняття величини предмета.

Сприйняття руху і часу. Механізми сприйняття руху. Теорія сприйняття в гештальтпсихології. Механізми сприйняття часу. Поняття про часові відрізки. Фактори, що визначають особливості сприйняття часу.

Тема 6. Пам'ять: визначення, процеси, механізми, види.

Визначення і загальна характеристика пам'яті. Пам'ять як психічний процес. Основні механізми пам'яті: запам'ятовування, збереження, впізнання і відтворення. Асоціативна психологія Д.Юма, У.Джемса, Г.Спенсера. М.Еббінгауз: значущість подій для асоціацій, "ефект краю", закон забування. Проблема пам'яті в гештальтпсихології. Проблеми пам'яті в дослідженнях представників біхевіоризму і психоаналізу. Фізіологічні основи пам'яті.

Основні процеси і механізми пам'яті. Основні види запам'ятовування: довільне і мимовільне. Заучування. Поняття про мнемічну діяльність. Осмислене і механічне запам'ятовування. Відтворення як процес відновлення образу. Навмисне і ненавмисне відтворення. Пригадування. Впізнання. Явище ремінісценції. Поняття про амнезію.

Основні види пам'яті. Класифікація окремих видів пам'яті; по характеру психічної активності, по характеру цілей діяльності, по тривалості закріплення і збереження матеріалу.

Рухова пам'ять. Емоційна пам'ять. Образна пам'ять. Словесно-логічна пам'ять. Довільна і мимовільна пам'ять. Короткочасна, довгострокова й оперативна пам'ять.

Тема 7. Уява.

Загальна характеристика уяви і її роль у психічній діяльності. Уява як процес перетворення представлень. Механізми процесу уяви. Роль уяви в житті людини. Фізіологічні основи уяви. Зв'язок уяви з регуляцією органічних процесів і рухів.

Види уяви. Класифікація уяви по ступеню навмисності: довільна і мимовільна уява. Відтворююча уява. Творча уява. Мрія. Просторова уява. Активна і пасивна уява.

Механізми переробки уявлень в уявлювані образи. Основні етапи формування уявлюваних образів. Аналіз, абстрагування, синтез.

Аглютинація як механізм формування образів уяви. Схематизація і акцентування.

Тема 8. Мислення: поняття, види, форми, операції.

Природа й основні види мислення. Основні характеристики мислення. Взаємозв'язок мислення і мови. Процес вираження думки словами по Л.С. Виготському. Фізіологічні основи мислення. Класифікація мислення.

Основні форми мислення. Поняття. Загальні й одиничні поняття. Усвідомлення і розуміння. Особливості розуміння. Умовивід як вища форма мислення.

Основні види розумових операцій. Суть операції порівняння. Безпосереднє й опосередковане порівняння. Помилки порівняння. Умовивід за аналогією. Аналіз і синтез як основні операції мислення. Абстракція як процес відволікання. Конкретизація як процес уявлення одиничного. Суть індуктивного умовиводу. Поняття дедукції.

Тема 9. Воля і вольова регуляція поведінки.

Загальна характеристика вольових дій. Воля як процес свідомого регулювання поведінки. Довільні і мимовільні рухи. Особливості довільних рухів і дій. Характеристики вольових дій. Зв'язок волі і почуттів.

Основні психологічні теорії волі. Проблема волі в роботах античних філософів.

Проблема волі в часи середньовіччя. Концепції "свободи волі" в епоху Відродження. Екзистенціалізм — "філософія існування". Підхід І.П.Павлова до розгляду проблеми волі. Трагування волі з позиції біхевіоризму. Концепція волі в роботах Н.А.Бернштейна. Психоаналітичні концепції волі.

Фізіологічні і мотиваційні аспекти вольових дій. Фізіологічні основи волі. Апраксія й абулія. Роль другої сигнальної системи у формуванні вольових дій. Основні і побічні мотиви вольових дій. Роль потреб, емоцій, інтересів і світогляду у формуванні вольових дій.

Структура вольових дій. Компоненти вольових дій. Роль потягів і бажань у формуванні мотивів і цілей діяльності. Зміст, цілі і характер вольової дії. Боротьба мотивів і виконання прийнятого рішення.

Вольові якості людини і їхній розвиток. Основні якості волі. Самоконтроль і самооцінка.

Основні етапи і закономірності формування вольових дій у дитини. Роль свідомої дисципліни у формуванні волі.

Тема 10. Емоції і почуття.

Види емоцій і їх загальна характеристика. Чуттєвий тон відчуття. Співвідношення понять "емоції" і "почуття". Основні характеристики емоцій. Основні види емоцій.

Класифікація емоцій. Амбівалентність емоцій. Вищі почуття. Основні характеристики настроїв.

Фізіологічні основи і психологічні теорії емоцій. Концепції Й.Ф. Гербарта, В. Вундта.

Концепція походження емоцій Ч. Дарвіна. Теорія емоцій Джемса-Ланге. Теорія емоцій

У.Кеннона. Інформаційна концепція емоцій П.В. Сімонова. Фізіологічні основи емоцій. Роль другої сигнальної системи у формуванні емоцій.

Почуття, як вища форма емоційного переживання. Поняття про почуття.

Співвідношення понять «почуття» та «емоція». Почуття як стійке емоційне ставлення до значущого об'єкту. Характеристика емоційних ставлень. Класифікація почуттів.

Тема 11. Темперамент як одна з базових психічних властивостей особистості.

Поняття про темперамент. Темперамент як властивість особистості. Визначення темпераменту по Б.М.Теплову. Основні типи темпераменту: холеричний, сангвінічний, меланхолійний, флегматичний. Співвідношення темпераменту і здібностей.

Короткий огляд вчень про темперамент. Вчення про темперамент Гіппократа. Типологія Е. Кречмера. Концепція типів статури і темпераменту за У. Шелдоном. Дослідження проблеми темпераменту в працях І.П. Павлова. Основні властивості темпераменту і їх вияв за Б.М. Тепловим. Концепція темпераменту В.М. Русалова.

Фізіологічні основи темпераменту. Властивості нервової системи як основа темпераменту. Вчення І.П. Павлова. Сила збудження і гальмування, врівноваженість і рухливість нервових процесів. Типи нервової системи за І.П. Павловим. Дослідження властивостей нервової системи, проведені Б.М. Тепловим і В.Д. Небиліциним.

Тема 12. Характер як одна з базових психічних властивостей особистості.

Поняття про характер. Визначення характеру. Особливості характеру як психічного феномена. Характер як прижиттєве утворення. Закономірності формування характеру.

Поняття про риси характеру. Класифікація рис характеру. Вияв характеру через діяльність, ставлення до інших людей, інтереси, емоційність і волю. Мотиваційні й інструментальні риси особистості.

Теоретичні й експериментальні підходи до дослідження характеру. Типологія характеру як центральна проблема експериментальних досліджень і теоретичних пошуків.

Поняття акцентуації і психопатії. Концепції К. Леонгарда й А.Є. Личко. Класифікація типів характеру за Е. Фромом. Типологія характеру за К. Юнгом. Взаємозв'язок характеру і темпераменту.

Тема 13. Здібності та спрямованість — психічні властивості, що визначають успішність діяльності особистості.

Загальна характеристика здібностей людини. Поняття про здібності. Визначення здібностей за Б.М. Тепловим. Класифікація здібностей. Характеристика загальних здібностей.

Теоретичні і практичні здібності. Навчальні і творчі здібності.

Рівні розвитку здібностей і індивідуальні відмінності. Основна класифікація рівнів розвитку здібностей. Вроджені задатки і генотип. Розвиток задатків як соціально обумовлений процес. Потенційні й актуальні здібності. Співвідношення загальних і спеціальних здібностей. Обдарованість. Компенсація здібностей. Майстерність і талант.

Геніальність.

Поняття про спрямованість особистості і мотивацію діяльності. Основні форми спрямованості: потяг, бажання, прагнення, інтереси, ідеали, переконання. Поняття про мотив.

Проблема мотивації діяльності людини. Поняття про потребу. Мета діяльності. Основні характеристики мотиваційної сфери людини.

Тема 14. Поняття про особистість.

Загальне поняття про особистість. Визначення і зміст поняття "особистість". Рівні ієрархії людської організації. Співвідношення понять "індивід", "суб'єкт", "особистість" і "індивідуальність". Структура особистості: спрямованість, здібності, темперамент, характер.

Взаємозв'язок соціального і біологічного в особистості. Проблема взаємодії біологічного, соціального і психічного. Концепція структури особистості К.К. Платонова.

Структурний підхід О.М. Леонтьєва. Проблема особистості в роботах Б.Г. Ананьєва. Комплексний підхід Б.Ф. Ломова до дослідження особистості.

Формування і розвиток особистості. Соціалізація й індивідуалізація як форми розвитку особистості. Первинна і вторинна соціалізація. Інкультурація. Саморозвиток і самореалізація особистості. Стійкість особистісних властивостей.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОГО ІСПИТУ

1. Загальна психологія: Навч. посібник / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та інш. К.: "А.П.Н.", 1999. 436 с.

2. Загальна психологія: Підруч. для студентів вищ. навч. закладів. / С.Д. Максименко, В.О. Зайчук, В.В. Клименко, В.О. Соловієнко. За загальною редакцією акад. С.Д. Максименка. К.: Форум, 2000. 543 с.

3. Загальна психологія: Хрестоматія: Навч. посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Волинська, З.В. Огороднійчук та ін. К.: Каравела, 2007. 640 с.

4. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. К.: Вища школа, 2001. 487 с.

5. Маклаков А.Г. Общая психология: Учеб. пособ. для вузов. СПб.: Питер, 2000. 592 с.

6. Психологія: Підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л. Трофімова. 3-тє вид., стереотип. К.: Либідь, 2001. 560 с.

7. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Загальна психологія. Навч. посіб. Київ «Центр учбової літератури», 2012 р. 296 с.

ДИСЦИПЛІНА «Соціальна психологія»

Тема 1. Проблема особистості в соціальній психології. Соціально-психологічні властивості та типологія особистості.

Специфіка постановки проблеми особистості в соціальній психології на відміну від загальної психології й соціології. Поняття соціально-психологічних властивостей (якостей) особистості. Класифікація соціально-психологічних властивостей (якостей) особистості. Ціннісні орієнтації як головна соціально-психологічна характеристика особистості. Когнітивна складність і когнітивний стиль особистості. Поняття соціально-психологічної компетентності та соціально-психологічного потенціалу особистості. Поняття «соціально-історичного способу життя» як базове для розгляду соціально-психологічної типології особистості. Характеристика соціально-психологічних типів особистості у вітчизняній і закордонній психології. Соціально-психологічний тренінг як спосіб розвитку соціально-психологічних властивостей особистості.

Тема 2. Соціально-психологічні аспекти соціалізації особистості. Соціальні настанови.

Поняття соціалізації особистості в соціальній психології. Етапи й інститути соціалізації. Зміст процесу соціалізації. Фактори й механізми формування позитивної Я-концепції в процесі соціалізації. Концепції соціалізації в закордонній соціальній психології.

Соціальна настанова як переломлення особистістю засвоєного в процесі соціалізації соціального досвіду. Значення загальнопсихологічних категорій «відношення» (В.Н. М'ясищев), «спрямованості» (Божович Л.І.), «особистісного смислу» (А.М. Леонтьєв), теорії настанови Д.Н. Узнадзе для соціальної психології. Багаторівневий характер настановчої регуляції психіки й соціальної поведінки. Диспозиція як фіксована соціальна орієнтація особистості щодо ситуацій, об'єктів і цінностей. Диспозиційна концепція регуляції соціальної поведінки особистості (В. Ядов). Традиції дослідження соціальних настанов у західній психології. Визначення атитюда, характеристика його функцій і структури. Методи виміру атитюдів. Перевірка зв'язку лабораторних досліджень атитюдів з реальною поведінкою (експеримент Лап'єра). Закономірності формування й зміни соціальних настанов. Асимілятивна й контрастна зміна свідомості під впливом настанов. Механізми формування соціальних настанов. Проблема зміни соціальних настанов у дослідженнях закордонних соціальних психологів біхевіористської та когнітивістської орієнтації (Ховланд, Ньюком, Хайдер, Фестингер, Осгуд, Таненбаум). Дослідження закономірностей зміни соціальних настанов у школі К. Левіна. Механізм зміни соціальних настанов під впливом окремих учинків. Практичне значення проблеми зміни соціальних настанов.

Тема 3. Рольова поведінка особистості.

Соціальний статус особистості.

Соціальна роль як шаблон, модель поведінки (Дж. Мід, Т. Ньюком). Нормативність рольової поведінки. Поняття «стилю виконання ролі». Співвідношення факторів мінливості й спадкоємності соціальної поведінки. Суперечливий характер співвідношення процесів соціалізації й індивідуалізації. Небезпека деіндивідуалізації особистості як наслідку надмірної адаптації до культури. Експерименти Зімбардо й Мілгрема. Провідне значення особистісного

компонента в системі «роль – особистість». Соціальні очікування і їхній вплив на особистість. Закордонні дослідження експектацій (Розенталь і Джекобсон; Брофі й Гуд). Теоретичний аналіз і пояснення суперечливих даних, що належать до «ефекту Пігмаліона» (Харгрівс).

Тема 4. Проблема соціальної ідентичності особистості.

Я-концепція особистості як єдність соціальної та персоціальної ідентичностей. Специфіка розуміння „Я” в соціальній психології. Проблематика стабільності та мінливості „Я”. Специфіка розуміння „Я” в соціальній психології (соціальний конструкціонізм К. Гергена, європейські теорії Г. Теджфела та Дж. Тернера, Р. Харре). Структурні компоненти Я-концепції. Тенденція до розгляду традиційного „Я” як процесу та результату самоствердження (Я-нарратив) у гратах соціальних взаємовідносин (К. Герген, Р. Харре). Проблема «множинної ідентичності». Концепція можливої соціальної ідентичності М. Синнірелли. Поняття диференційованості ідентичності. Криза ідентичності та цінностей в умовах соціальних змін.

Тема 5. Спілкування як соціально-психологічна проблема.

Спілкування як логічний центр сучасної психології. Дослідження спілкування в різних системах наукового знання. Специфіка соціально-психологічного підходу до спілкування. Проблема співвідношення спілкування й діяльності та її дискусійний характер. Функції спілкування. Структура процесу спілкування. Єдність комунікативного, інтерактивного й перцептивного компонентів спілкування.

Тема 6. Проблема групи в соціальній психології.

Поняття соціальної групи. Класифікація соціальних груп. Поняття малої групи. Класифікація й істотні ознаки малих груп. Традиції в соціологічному й соціально-психологічному дослідженні малих груп західними й радянськими психологами. Соціометричний (Морено) і соціологічний (Мейо) напрямки; школа «групової динаміки» К. Левіна; психоаналітичний напрямок (теорії груп Бенніса, Шепарда, Шутца); інтеракціоністський напрямок; школа В.А. Петровського (стратометрична теорія групової активності).

Розвиток малої групи. Механізми групоутворення й групової динаміки. Розвиток групи за моделю Стенфорда, Роарка. Дослідження закономірностей формування групи високого рівня розвитку (колективу) у радянській соціальній психології.

Тема 7. Соціально-психологічні характеристики малої групи.

Феномен групового тиску на особистість. Визначення понять конформізму, конформності й конформної поведінки. Експерименти Аша, Креча, Крачфілда, Шерифа по вивченню групового тиску на особистість. Аналіз причин виникнення феномена. Недостатність його негативної оцінки. Трактатування конформізму в школі А. В. Петровського. Соціально-психологічний аналіз впливу групової меншості на особистість.

Феномен групової згуртованості й багатозначність його трактування в соціальній психології. Згуртованість як міжособистісна атракція й результат частоти взаємодії членів групи (Морено; Лотт; Н'юком та ін.). Згуртованість як результат мотивації групового членства (Картрайт). Згуртованість як ціннісно-орієнтаційна єдність групи (А.В. Петровський і його співробітники).

Співвідношення ступеня згуртованості групи й продуктивності її діяльності. Феномен «огруплення мислення» та його оцінка.

Прийняття групового рішення як системна характеристика малої групи. Фактори, що впливають на механізми формування групової дискусії в прийнятті групової думки й на процес ухвалення рішення групою. Роль групової дискусії в ухваленні групового рішення (К. Левін). Феномен соціальної фасилітації й характеристика ефектів присутності інших в індивідуальній діяльності. Співвідношення якості групового й індивідуального рішення. Явище поляризації групи. Феномен зсуву ризику і його роль у поясненні природи групового рішення.

Тема 8. Соціально-психологічні особливості великих соціальних груп.

Класифікація великих соціальних груп. Структура явищ суспільної (колективної) психології. Тісний зв'язок соціальної психології й соціології в дослідженні суспільної думки й суспільного настрою як найважливіших характеристик масових соціальних процесів і рухів. Соціально-психологічні особливості юрби.

Класифікація видів юрби. Процес формування юрби. Психологічні механізми виникнення юрби. Можливість свідомого контролю її поведінки. Психоаналітичне трактування психології мас (З. Фрейд). Паніка як соціально-психологічний феномен. Фактори, що сприяють виникненню й розвитку паніки. Процес наростання панічного стану групи. Можливість свідомого запобігання паніки.

Коротка характеристика етнічних груп. Поняття архетипності й ментальності етнічної групи. Неофрейдистські концепції культур-антропології (М. Мід, А. Кардінер). Поняття «базової особистості».

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОГО ІСПИТУ

1. Андреева Г. М. Социальная психология. М.: Изд-во МГУ, 2003. 364 с.
Волянська О. В., Ніколаєвська А. М. Соціальна психологія: Навчальний посібник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 160 с.
2. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. К.: Либідь, 2004.
3. Майерс Д. Социальная психология. СПб.: Питер, 1996. 688 с.

ДИСЦИПЛІНА «Психодіагностика»

Тема 1. Поняття про психодіагностику.

Психодіагностика – теорія і практика постановки психологічного діагнозу. Термін «діагноз». Методики постановки психологічного діагнозу. Три основних підходи в психодіагностиці – каузальний, сумативний, кондиціональний.

Психодіагностичний метод. Основні особливості і (результативності) засобу (особливостей) виконання діяльності. «Суб'єктивний» підхід – діагностика здійснюється на основі зведень, що повідомляються про себе, самоопису особливостей особистості, поведінки в тих або інших ситуаціях. «Проективний» підхід – діагностика здійснюється на основі аналізу особливостей взаємодії з зовнішньо нейтральним, як би безособовим матеріалом, що стає в силу його відомої непевності (слабоструктурності) об'єктом проєкції.

Психодіагностичне обстеження. Три основних етапи психодіагностичного обстеження: а) збір даних відповідно до завдання дослідження; б) переробка й інтерпретація отриманих даних; в) винесення рішення (діагноз і прогноз). Клінічний і статистичний шляхи переробки й інтерпретації діагностичних даних. Сполучення клінічного і статистичного підходів.

Психологічний діагноз. Предмет психологічного діагнозу. Симптоматичний, етіологічний, типологічний діагноз. Діагноз і прогноз. Розвиток теорії психологічного діагнозу.

Психодіагностичні завдання. Розрізнення ситуації клієнта і ситуації експертизи. Чотири варіанти психодіагностичних ситуацій. Добровільна участь в обстеженні, самостійний вибір життєвої поведінки. Примусова участь, самостійний вибір поведінки. Примусова участь, нав'язаний вибір поведінки, масове примусове обстеження. Добровільна участь в обстеженні, вибір подальшої поведінки нав'язаний. Тип ситуації і його вплив на результати обстеження.

Тема 2. Психометричні основи психодіагностики.

Ефективність тестів. Надійність психологічних тестів як характеристика того, у якому ступені виявлені у випробуваних розходження за тестовими результатами є відбитком дійсних розходжень, у властивостях, що вимірюються і якою мірою вони можуть бути приписані випадковим помилкам. Ретестова надійність. Надійність рівнобіжних форм.

Валідність психологічних тестів. Валідність - комплексна характеристика методики, що включає зведення про область досліджуваних явищ і репрезентативності діагностичної процедури стосовно них. Типи валідності: очевидна валідність, конкурентна валідність, прогностична валідність, інкрементна валідність, диференціальна валідність, змістовна валідність, конструктна валідність.

Дискримінативність психологічних тестів. Дискримінативність – спроможність окремих пунктів (завдань) тесту диференціювати тих, що обстежуються до максимального або мінімального результатів тесту.

Використання шкали інтервалів. Рівні шкали, ієрархічно упорядковані за складністю, починаючи з найпростішого: номінальні шкали, порядкові шкали, інтервальні шкали, метричні шкали.

Стандартизація психологічних тестів – уніфікація, регламентація, приведення до єдиних нормативів процедури й оцінок тест. Дві форми стандартизації. Опрацювання і регламентація процедури проведення, уніфікація інструкції, бланків обстеження, засобів реєстрації результатів, умов проведення обстеження, характеристика контингентів випробуваних. Перетворення нормальної або штучно нормалізованої шкали оцінок у нову шкалу, засновану не на кількісних емпіричних значеннях досліджуваного показника, а на його відносному місці в розподілі результатів у вибірці випробуваних.

Тема 3. Класифікація психодіагностичних процедур.

Підстави класифікації психодіагностичних процедур. Діагностичні методи, засновані на завданнях, що припускають правильну відповідь, або на завданнях, до яких правильних відповідей не існує. Вербальні і невербальні психодіагностичні методики. Третя підстава, що використовується для класифікації психодіагностичних інструментів, – характеристика того основного методичного принципу, що призначений в основу даного прийому. За цією підставою розрізняють: 1) об'єктивні тести; 2) стандартизовані самозвіти, що у свою чергу включають: а) тести-опитувальники; б) відкриті опитувальники, що припускають наступний контент-аналіз; в) шкальні техніки, побудовані за типом рольових репертуарних штахетів; 3) проєктивні техніки; 4) діалогічні (інтерактивні) техніки (бесіди, інтерв'ю, діагностичні ігри).

Види діагностичних методів. Об'єктивні тести. Методики, у яких можлива правильна відповідь, тобто правильне виконання завдання. Приклади об'єктивних тестів, характерні риси.

Стандартизовані самозвіти: а) тести-опитувальники; характерні риси, приклади; б) відкриті опитувальники, що припускають наступний контент-аналіз, характерні риси, приклади; в) шкальні техніки, побудовані за типом рольових репертуарних штахетів, характерні риси, приклади.

Проєктивні техніки, характерні риси, приклади. Діалогічні (інтерактивні) техніки (бесіди, інтерв'ю, діагностичні ігри), характерні риси, приклади.

Тема 4. Проєктивні методики.

Поняття проєкції. Проєктивні методики. Проєктивна гіпотеза. Розуміння проєкції, її психоаналітичне тлумачення.

Істотні ознаки проєктивних методик. Найбільше істотною ознакою проєктивних методик є використання в них невизначених, неоднозначних (слабоструктурованих) стимулів, що випробуваний повинний конструювати, розвивати, доповнювати, інтерпретувати.

Групи проєктивних методик: конститутивні – структурування, оформлення стимулів, надання їм змісту; конструктивні – створення з оформлених деталей осмисленого цілого; інтерпретативні – тлумачення

якогось події, ситуації; катартичні – здійснення ігрової діяльності в особі організованих умовах; експресивні – малювання на вільну або задану тему; імпресивні – перевага одних стимулів (як найбільше бажаних) іншим; адитивні - завершення пропозиції, розповіді, історії.

Надійність і валідність проєктивних методик. недостатньо стандартизовані, майже цілком віддані на відкуп досвіду і знанням експериментатора, зневажають нормативними даними, невіддатливі традиційним засобам визначення надійності і валідності. А. Анастаси: питання про цінність проєктивних методик більш доречно ставити при їхньому розгляді як якісних клінічних процедур, а не при кількісній оцінці їхніх показників, як це здійснюється в психометричних тестах. Види проєктивних методик.

Тема 5. Об'єктивні тести: вимір інтелекту і тести спеціальних здібностей.

Тести інтелекту. Визначення тестів інтелекту. Теорії інтелекту. Загальний і спеціальний інтелект. Чинники інтелекту. Загальні характеристики ефективних інтелектуальних тестів.

Інструкції і завдання для інтелектуальних тестів. Вимоги до інструкції для інтелектуальних тестів. Завдання для інтелектуальних тестів. Аналогії, виняток зайвого і продовження послідовностей. Приклади завдань із застосуванням аналогії, винятки зайвого і продовження послідовностей.

Тести спеціальних здібностей і досягнень. Визначення тестів спеціальних спроможностей і досягнень. Особливості тестів спеціальних спроможностей і досягнень. Структура завдань тестів спеціальних спроможностей і досягнень.

Чинники ефективності завдань: простота, незалежність від багатства словникового запасу випробуваного, його загальні спроможності; усі помилкові варіанти відповіді повинні мати рівну можливість привернути увагу випробуваних; помилкові варіанти не повинні вводити в помилку кращих випробуваних; тільки один варіант із запропонованого набору повинен відповідати правильній відповіді; відповідь на одне запитання не повинне давати ключа до відповідей на інші; завдання не повинні тестувати тривіальне у виді простоти його виявлення; використання виражень «Жодний із перерахованих варіантів» у якості можливої відповіді припустимо лише у випадку, коли існують недвозначно правильні відповіді.

Види завдань: вибір із запропонованої кількості відповідей один правильний, вибір альтернативної відповіді, відновлення відповідності між елементами двох списків, завдання з обмеженням на відповіді і завдання з вільними відповідями. Приклади завдань. Формула корекції угадування.

Тема 6. Особистісні опитувальники.

Визначення особистісних опитувальників. Основні проблеми особистісних опитувальників: фальсифікація відповідей, зниження достовірності одержуваних даних у силу впливу чинників, що мають настановну природу, розходження в розумінні питань тих, що обстежуються.

Установки на згоду, на відповіді, що соціально схвалюються, на невизначені або усереднені відповіді, на полярні відповіді. Характеристика установок на згоду, на відповіді, що соціально схвалюються, на невизначені або усереднені відповіді, на полярні відповіді.

Засоби нейтралізації установок на згоду, на відповіді, що соціально схвалюються, на невизначені або усереднені відповіді, на полярні відповіді.

Ознаки правильно сформульованих завдань в особистісних опитувальниках: усунута можливість проникнення тих, що обстежуються в сутність того, що вивчається за допомогою даного тесту; питання повинні бути сформульовані зрозуміло і недвозначно для зменшення похибки, що виникає через зрадливе розуміння питання; завдання повинні відбивати конкретні, а не загальні аспекти досліджуваної області поведінки; у кожному завданні повинно бути сформульовано тільки одне питання або зроблене тільки одне твердження; по можливості, у завданнях не повинно бути слів, що визначають частоту дій; по можливості, у завданнях не повинно бути термінів, що виражають почуття; інструкція до відповіді повинна забезпечувати швидкість відповідей.

Тема 7. Психодіагностика мотивації.

Місце мотивації в структурі особистості людини. Поняття "мотив" у світовій і вітчизняній психології. Специфічність предметного змісту мотива. Мотивація як єдність особистісних детермінант, тобто стійких мотивів особистості, і характеристик безпосередньої ситуації (тобто ситуаційних детермінант).

Мотив і мотивація. Узагальнені мотиви - мотиви з узагальненням, відносно стійким предметним змістом, як стійкі атрибути особистості. Конкретні мотиви - мотиви, предметний зміст яких вузькоспецифічний. Діагностика визначеного мотиву однозначно і діагностика мотивації. Відмінність мотиву від мотивації з боку динамічно-енергетичних характеристик.

Індикатори мотивації. Пряма оцінка представлень людини про причини чи особливості поведінки, інтересах і т.д. (когнітивна репрезентація). Перекручування об'єкта перцепції під впливом мотиваційних тенденцій. Підвищена апперцептивна сприйнятливність до об'єкта актуальної мотивації (сенситивізація, принцип резонансу). Вплив мотивів на когнітивні оцінки і тим самим на структурування, класифікацію й організацію певного стимульного матеріалу. Виявлення зони цілей, релевантних мотиву. Валентність об'єкта (через виявлення системи спонукальних цінностей, релевантних мотивам). Прояв мотивів в уяві і фантазії (тест тематичної апперцепції й ін.). Вибірковість уваги до аспектів ситуації, релевантним мотивам. Ефект Зейгарник (через оцінку характеру персеверуючих нереалізованих дій, намірів можна побічно судити про лежачих у їхній основі мотивах). Наполегливість при зіткненні з перешкодою (величина зусиль, що виявляє людину для подолання перешкоди, може характеризувати силу мотиваційної тенденції, що детермінує його дії). Виявлення сукупності внутрішніх чи зовнішніх перешкод, релевантних мотивам. Час ухвалення рішення при мотиваційному конфлікті вибору альтернатив (наближення-наближення, уникання-уникання).

Часові параметри: а) кількість часу, що людині реально присвячує визначеній активності (реальний розподіл часу); б) кількість часу, що людина

бажала б присвятити визначеній активності (бажаний розподіл часу); в) кількість часу, що людина витрачає на обговорення, розмови і т.п. за темами, релевантними актуальній мотивації, Вільний вибір активності в лабораторній ситуації.

Оцінка ефективності виконання діяльності (за інших рівних умов в певних межах більш сильної мотиваційної тенденції відповідає більший рівень ефективності відповідної діяльності, поведіння).

Експериментальне створення мотиваційного конфлікту між різними мотиваційними тенденціями. Виявлення особистісного змісту різних характеристик поведінки, діяльності, ситуації.

Типові захисні механізми, які можуть бути зв'язані з мотивами, потребами (мотиваційні тенденції, реалізація яких блокована зовнішніми чи внутрішніми перешкодами, виявляються в захисній мотивації). Вільні асоціації (детермінація характеру і кількості асоціацій актуальною мотиваційною тенденцією). Виявлення тактик каузальної атрибуції, релевантних визначеним мотивам (мотивам можуть відповідати типові тактики приписування причин, які організуються у визначені атрибутивні стилі).

Спостереження за поведінкою інших: а) у змодельованій ситуації, б) у природній обстановці Спостереження за своїм поведінням. Динаміка поведіння окремої людини протягом тривалого періоду, (монографічний метод). Формування і трансформація мотивів в експерименті.

Продукти діяльності. Характер і інтенсивність емоційних реакцій, детермінованих актуальною мотивацією. Прямі методи психодіагностики мотиваційної сфери особистості. Анкета з прямими запитаннями. Опитувальник з гіпотетичними ситуаціями. Методики змінення настанов. Методики, що найчастіше використовуються для виявлення мотивації, – ТАТГ. Мюррея, тест фрустрацій Розенцвейга, тести незакінчених речень, незакінчених розповідей.

Вимір мотивації досягнення. Вихід книги «Мотивація досягнення» (McClelland D., Atkinson J. et al., 1953). як точка відліку часу на початку досліджень проблем мотивації людини. Основні категорії контент-аналізу Г.Хекхаузена: для мотиву прагнення до успіху виділені впливаючі категорії. Категорії для мотиву уникнення невдач.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОГО ІСПИТУ

1. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика личности. К., Здоровье, 1980. 165с.
2. Бурлачук Л.Ф. Словарь – справочник по психологической диагностике. Спб.: Питер, 2000. 589с.
3. Бурлачук Л. Ф., Савченко Е. П. Психодіагностика (психодіагностический инструментарий и его применение в условиях социальных служб). К., 1995. с.100.
4. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. 400с.
5. Шевандрин Н.И. Психодіагностика, коррекция и развитие личности: учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Н.И. Шевандрин. 2-е изд. М.: ВЛАДОС, 2001. 512 с.

Тема 1. Особистість і типи темпераментів. Диференціальна психологія про темперамент.

Історія вчення про темперамент – пошук біологічних основ темпераменту (Гіпократ – Гален, А. Галлер, Г. Врісберг, П. Лесгафт, І. Генле, А. Фульс, П.Блонський, Б. Завадовський та ін). Формальний опис класичної типології І.Кантом: темпераменти діяльності та темпераменти почуттів. Енергетична теорія темпераменту В. Вундта.

Конституційні теорії темпераменту: К. Сіго, Е. Кречмера, У. Шелдона. Типи будови тіла та темпераменту за Е. Кречмером. Діатетична та психоестетична пропорції. Соціальна установка. Психологія конституціональних відмінностей за У. Шелдоном: соматотип, шкала темпераменту. Аналіз конституціональних відмінностей за біографічними даними.

Факторні дослідження темпераменту. Дослідження Г. Хейманса і Е. Вірсами. Типологія темпераменту Р. Ле Сенна. Фактори темпераменту за Дж. Гілфордом, К. Лоуелл, Л. Терстоном, А. Бассом і Р. Пломінім. Ознаки темпераменту за А.Бассом і Р. Пломінім. Факторне дослідження темпераменту Г. Ю. Айзенком. Співставлення моделей Е. Кречмера та К. Г. Юнга.

Властивості темпераменту і особистісні якості. Модифікуючий вплив темпераменту на виховання особистості.

Теорія акцентуованих особистостей К.Леонгарда. Визначення поняття акцентуація. Типи акцентуацій темпераменту та характеру за К. Леонгардом. Екстраверсія та інтроверсія за К. Леонгардом.

Тема 2. Здібності та обдарованість.

Здібності як параметри індивідуально-психологічних відмінностей. Поняття про здібності. Два підходи у вивченні здібностей: особистісно-діяльнісний та функціонально-генетичний. Здібності, обдарованість, талант, геніальність. Диференціально-психологічні дослідження креативності. Проблеми виміру креативності. Когнітивні чинники обдарованості та таланту.

Співвідношення здібностей та задатків. Види здібностей. Психологічна характеристика загальних здібностей. Дослідження взаємозв'язку показників загальних здібностей (пам'яті, інтелекту), академічної успішності із загальними властивостями ВНД та із спеціально людськими типами ВНД (мислительним, художнім, середнім).

Мовні здібності. Типи мовних здібностей: комунікативно-мовний та когнітивно-лінгвістичний. Ознаки мовних здібностей.

Математичні здібності. Структура математичних здібностей. Дослідження взаємозв'язку показників математичних здібностей із загальними властивостями ВНД із спеціально людськими типами ВНД. Два типи математичних здібностей – геометрична інтуїція та абстрактно-алгебраїчна конструкція. Особистісні особливості математично обдарованих особистостей.

Музичні здібності, їх структура. Типологія музичного сприйняття. Функціональна симетрія-асиметрія півкуль у музикантів. Особистісні особливості музикантів. Здібності до образно-творчої діяльності. Особливості сприйняття як передумова обдарованості до образно-творчого мистецтва.

Здібності та інтелект. Інтелект в структурі індивідуальних властивостей.

Інтелектуальні індивідуальні відмінності. Диференціально-психологічні моделі інтелекту (Ч. Спірмен, Л. Терстоун, Дж. Гілфорд, Р. Кеттелл, Г. Айзенк). Причини індивідуальних відмінностей в рівні розвитку інтелекту.

Тема 3. Мотиваційні відмінності.

Теоретичні та емпіричні класифікації особистості і характеру. Особливості типологічного підходу у вивченні особистості. Психологічні типи за К. Г. Юнгом.

Індивідуальні особливості мотивації. Допитливість як індивідуальна особливість особистості. Стиль та мотивація. Мотивація досягнень успіху. Відмінності в самооцінці та рівні домагань. Навіюваність, конформність, негативізм як індивідуальні особливості, що впливають на процес мотивації. Індивідуальність виразу прагнення до досягнення цілей.

Тема 4. Гендерні відмінності у диференційній психології.

Диференційна психологія чоловіків та жінок. Фактори статі і психіка: статево-рольові стереотипи. Статеві відмінності у пізнавальних функціях та здібностях. Статеві відмінності у вербальній, емоційно-вольовій та особистісній сферах. Врахування психології статевих відмінностей у трудовій діяльності. Статево-вікова диференціація властивостей нервової системи.

Статева та статево-рольова ідентичність. Маскулінність, фемінінність та андрогінія як статево-диференційні характеристики особистості. Психологічні особливості чоловічої та жіночої сексуальності.

Тема 5. Диференційований підхід у навчанні та вихованні.

Науково-теоретичні та організаційні основи диференціації змісту освіти. Відмінність диференційованого навчання від інших групових форм навчальної роботи. Відмінності диференційованого навчання в молодших і старших класах. Диференційований підхід як засіб індивідуалізації навчання та виховання. Спільне та відмінне в поняттях “індивідуальний” і “диференційований” підходи в навчанні та вихованні. Особливості індивідуального підходу у формуванні дитячого колективу.

Особливості нервової системи та характерні ознаки учбової діяльності. Характеристика розумової діяльності. Відмінності в мотивації учбової діяльності. Тренінги мотивації учбової діяльності, причинної мотивації та прагнення до успіху. Врахування типологічних особливостей при конструюванні учбових програм.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОГО ІСПИТУ

1. Анастаси А. Дифференциальная психология: Индивидуальные и групповые различия в поведении: Пер. с англ. М.: Апрель Пресс, ЭКСМО-Пресс, 2001. 742 с.
2. Дружинин В. Н. Психология общих способностей. СПб.: Питер Ком, 1999. 368 с.
3. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология. СПб.: Питер, 2001. 454 с.
4. Либин А. В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций. М.: Смысл; Издательский центр "Академия", 2004. 527 с.
5. Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с.
6. Психология индивидуальных различий / Под. ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. М. : ЧеРо, 2002. 776 с.
7. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференційна психологія. Л.: Новий Світ, 2008. 235 с.

ДИСЦИПЛІНА «Вікова психологія»

Тема 1. Загальна характеристика розвитку психіки в онтогенезі.

Поняття розвитку: форми, властивості, критерії та закони розвитку. Специфіка та показники психічного розвитку людини. Основні закономірності психічного розвитку дитини: нерівномірність, інтеграція психіки, пластичність і можливість компенсації.

Біологічні та соціальні фактори психічного розвитку. Генотип та вроджені якості організму.

Дозрівання як передумова психічного розвитку. Біогенетичний та соціогенетичний підходи до розвитку психіки дитини. Активність особистості як фактор психічного розвитку.

Проблема рушійних сил психічного розвитку.

Навчання і розвиток: взаємозв'язок та взаємовплив. Поняття рівня актуального розвитку і зони найближчого розвитку. Інтеріоризація та екстеріоризація як механізми розвитку в процесі навчання.

Психічний розвиток та діяльність. Соціальна організована діяльність як основа психічного розвитку. Поняття провідної діяльності.

Проблема вікової періодизації психічного розвитку людини. Поняття віку. Поняття про кризи та критичні періоди. Характеристика вікових періодів у працях Д.Б.Ельконіна.

Тема 2. Особливості психічного розвитку новонародженого та немовляти.

Пренатальний період розвитку. Криза новонародженості. Фаза новонародженого. Соціальна ситуація розвитку новонародженого: дитина психологічно злита з матір'ю, єдність: "Дорослий → Дитина". Основні новоутворення: розвивається акт сприймання, з'являється наслідування та акт пізнавання, зорові та слухові зосередження, активний інтерес до

оточення, комплекс поживлення (емоційна і рухова реакція на обличчя матері). Анатомофізіологічна характеристика і функціонування головного мозку дитини в період новонародженості. Основне протиріччя: дитина психологічно злита з матір'ю, але немає засобів для спілкування з дорослими.

Немовлята. Загальна характеристика анатомо-фізіологічного розвитку немовляти. Соціальна ситуація розвитку: життя залежить від дорослого, але дитина стає активною, зв'язаною з предметним світом. “Дорослий ↔ Дитина”. Залежність ставлення до предмету від спільного переживання ситуації з іншою людиною. Психічний розвиток дитини першого року життя. Розвиток форм спілкування протягом першого року. Формування сенсорної і моторної сфер немовляти. Розвиток мовлення у немовляти. Основні новоутворення: емоційно забарвлене самовідчуття, автономне мовлення, поведінка за уявленнями, первинне усвідомлення психологічної спільності, усвідомлення “ми”, розвивається уявлення про власне тіло, фізична емансипація. Основне протиріччя віку: потреба в пізнанні предметного світу і відсутність засобів пізнання.

Криза першого року життя.

Тема 3. Дошкільний вік.

Соціальна ситуація розвитку. Задачі розвитку в дошкільному віці. Провідний тип діяльності - сюжетно-рольова гра. Види ігор. Теорії гри. Закономірності розвитку гри. Роль гри для психічного розвитку дитини. Образотворча діяльність і її значення для психічного розвитку дитини. Сприйняття казки. Елементарна праця. Розвиток спілкування. Навчання. Основні психологічні досягнення дитини дошкільного віку. Перше народження особистості. Виникнення особистої свідомості. Криза сімох років. Симптом втрати безпосередності. Проблема готовності дитини до шкільного навчання.

Тема 4. Психічний розвиток дитини молодшого шкільного віку.

Соціальна ситуація розвитку. Задачі розвитку в молодшому шкільному віці. Провідний тип діяльності - навчальна діяльність. Теорії навчання: асоціативно-рефлекторна й діяльнісна. Предмет навчальної діяльності. Структура навчальної діяльності. Динаміка навчальної діяльності. Діагностика сформованості навчальної діяльності. Основні психологічні новотвори молодшого школяра в системі розвиваючого навчання. Навчання і психічний розвиток. Взаємозв'язок навчальної діяльності з іншими видами діяльності (гра, праця спілкування). Криза середнього шкільного віку.

Тема 5. Психологія підлітка та старшокласника.

Особливості фізичного і фізіологічного розвитку підлітка. Статеве дозрівання. Вплив статевого дозрівання на появу почуття власної дорослості, появу інтересу до представників протилежної статі, пробудження нових романтичних почуттів і переживань.

Активізація діяльності гіпофізу. Інтенсивний фізичний і фізіологічний розвиток. Перебудова моторного апарату. Перебудова нейрогуморальних співвідношень. Соціальна ситуація розвитку підлітка. Теоретичні підходи до проблеми «кризи» в підлітковому періоді. Переорієнтація спілкування з дорослими на спілкування з ровесниками. Перебудова взаємин з дорослим. Емансипація дитини від батьків.

Спілкування з однолітками як провідна діяльність підліткового віку.

Особистісний розвиток підлітка. Основні потреби підліткового віку: 1) потреба у самовираженні; 2) потреба уміти щось робити; 3) потреба щось значити для інших; 4) потреба рівноправного спілкування з дорослими; 5) посилення статевої ідентифікації.

Формування життєвих цінностей. Становлення „Я” підлітка. Стадії розвитку самооцінки підлітка. Стадії розвитку особистісної рефлексії.

Особливості навчальної діяльності підлітка. Розвиток когнітивної та емоційновольової сфер в підлітковому віці.

Новоутворення підліткового періоду: почуття дорослості, потреба в самореалізації та суспільному визнанні, прагнення до самоствердження, моральний характер самосвідомості, вміння підпорядковуватись нормам колективного життя.

Тема 6. Загальна характеристика дорослого періоду життя.

Дорослість як предмет психологічного дослідження. Біологічні, психічні, духовні аспекти життя людини.

Фактори і закономірності розвитку дорослого. Психічна зрілість: зміст і структура.

Проблеми періодизації психічного розвитку дорослої людини. Періоди і фази дорослості. Анатомио-фізіологічні особливості дорослості.

Психосоціальний та пізнавальний розвиток дорослості. Проблема психічного здоров'я.

Кризи дорослості: криза спустошеності, криза безперспективності, кризи здоров'я, кризи значущих стосунків, кризи особистісної автономії, кризи самореалізації, кризи життєвих помилок.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОГО ІСПИТУ

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология. М., 1997.
2. Альперович В. Социальная геронтология: пожилым и молодым о старости и старении. Ростов-на-Дону, 1997.
3. Асеев В.Г. Возрастная психология. Иркутск, 1989.
4. Вікова психологія / За ред. Г.С.Костюка. К., 1976.
5. Возрастная и педагогическая психология /Под ред. А.В. Петровского. М., 1979.
6. Возрастная и педагогическая психология / Под ред. М.В.Гамезо и др. М., 1984.
7. Выготский Л.С. Педагогическая психология. М., 1991.
8. Гамезо М.В., Герасимова В.С., Горлова Г.Г., Орлова Л.М. Возрастная психология: личность от молодости к старости: Учеб. Пособие. М.,1999.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Фаховий іспит для вступників ступеня магістр на основі ступеня бакалавра (ОКР спеціаліста, ступеня магістра) проводиться у письмовій формі або з використанням комп'ютерної техніки.

Бал фахового іспиту визначається як сума балів, одержаних за вирішення 47-ми тестів. Питання першого рівня складності оцінюються від 0 до 2-ох балів, питання другого рівня складності оцінюються від 0 до 5-ти балів. Детальний опис нарахування балів приведений в розділі 2 цієї програми.

Оцінка за виконання фахового іспиту за шкалою від 100 до 200 балів визначається за формулою

$$N = n + 100,$$

де n – бал фахового вступного випробування за 100-бальною системою.

Фаховий іспит оцінюється з кроком в один бал. Заокруглення до цілого числа здійснюється за математичними правилами.

Вступник допускається до участі у конкурсі, якщо оцінка за виконання фахового іспиту складає не менше 110 за шкалою від 100 до 200 балів.

Програма обговорена та узгоджена на засіданні кафедри суспільних дисциплін

(протокол № 7 від 29 березня 2023 р.)

Завідувач кафедри суспільних дисциплін

Ю.П. Олексін

Програма розглянута та схвалена на засіданні приймальної комісії

(протокол № 11 від 25 квітня 2023 р.)

Відповідальний секретар
приймальної комісії

Р.В. Жомирук